

Lördagen den 6 Februari 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 7 protokolls-utdrag för den 3 dennes och protokollet för den 28 sistlidne Januari för- och eftermiddagen.

Föredrogs Riksdagens år 1868 församlade Revisorers berättelse om granskningen af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning, tillika med Fullmäktiges i nämnda verk i anledning deraf afgifna utlåtande.

Berättelsen jemte utlåtandet hänvisades till Stats-Utskottet och skulle Andra Kammaren delgifvas.

Företogs val af fem ledamöter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1, för behandling af Herr Reuterswärds motion N:o 4; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Hasselrot	med 59 röster,
“ Odelberg	“ 59 “
“ Reuterswärd	“ 59 “
Grefve Wachtmeister, Hans	“ 59 “
Herr Nordenfelt, Olof	“ 57 “

Företogs val af två suppleanter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1, för behandling af Herr Reuterswärds motion N:o 4; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Grefve Ehrensvärd	med 43 röster,
Herr Caspersson	“ 43 “

sedan genom lottning blifvit bestämd den ordning, i hvilken de skulle såsom suppleanter ingå.

Företogs

Företogs val af fem ledamöter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2, för behandling af Herr Adlersparres motion N:o 13 och Herr Almquists, E. V., motion N:o 10; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Almquist, E. V.	med 56 röster,
“ Berg	“ 56 “
“ Hammar	“ 56 “
Friherre Raab, C. A.	“ 56 “
Herr Westman	“ 55 “

Företogs val af två suppleanter i Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2, för behandling af Herr Adlersparres motion N:o 13 och Herr Almquists, E. V., motion N:o 10; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Brun	med 34 röster,
“ Adlersparre	“ 34 “

sedan ordningen dem emellan genom lottning blifvit bestämd.

Företogs val af en suppleant i Stats-Utskottet efter Herr af Klint, som med Kammarens tillstånd denna plats sig afsagt; och befunns, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Herr Falk med 55 röster.

Grefve Hamilton, Henning: Den af Herr Hallenborg i Onsdagens plenum väckta motion om ändring i Tryckfrihets-förordningen berör ett ämne af så ömtålig beskaffenhet, att jag icke vågade endast på grund af min uppfattning vid motionens uppläsande uttala mig öfver densamma. Jag anhåller deremot att nu, sedan jag har haft tillfälle läsa den, få yttra några ord, som torde få åtfölja motionen till Utskottet. Det hade nemligen efter min mening varit önskvärdt, att frågan blifvit väckt genom en Kongl. Proposition. Både saken och Regeringen hade utan tvifvel derpå vunnit. Då emellertid så ej skett, tror jag det vara nyttigt, att de bland Kammarens ledamöter, som instämma i motionens hufvudsakliga syfte, uttala denna åsigt, så att motionen måtte komma till Konstitutions-Utskottet, icke blott såsom uttryck af enskild mening, men med styrkan af ett allmänt och lifligt känt behof.

Då jag yttrade, att det af motionen berörda ämne är ömtåligt, afsåg jag dermed endast i ringa mån de tillvitelser för fiendtlighet mot tryckfriheten, för hvilka den utsätter sig, som önskar befria samhället från bördan af en alltför usel tidningspress och det förtryck denna i sjelfva verket inom en viss krets utöfvar. Hvad jag åsyftade var egentligen det förhållande, att tryckfriheten, sådan den i vår Rege-

ringsform är oss tillförsäkrad, numera utgör ett så oundgängligt vilkor för samhällets trefnad och sunda utveckling, att man måste gifva akt på sig sjelf, att ej känslan af nödvändigheten att stäffa sjelfsväldet och straffa det brottsliga missbruket af en dyrbar rättighet måtte förläda till en inskränkning af den frihet, som för det allmänna väl måste samvetsgrannt vårdas och upprätthållas.

Herr Hallenborgs motion är egentligen att betrakta såsom ett utkast, och mot dess detaljer synes mig ett och annat vara att anmärka. Sålunda saknas, t. ex. då en tidnings ansvarige utgivare, förläggare och tryckare äro samma person, den moraliska garanti, som genom förslaget skulle vinnas, då dessa särskilda befattningar med tidningens utgivande äro delade mellan flera. Likaledes torde det kunna sättas i fråga, om ej en talrikare jurymannakorps borde utses i städer med större folkmängd, äfvensom det torde vara af vigt, att icke denna korps i sin helhet årligen ombytes, hvarigenom valet af densamma kan röna alltför stort inflytande af en för dagen blåsande opinionsvind. Alla sådana anmärkningar kunna emellertid lätt af Konstitutions-Utskottet undanröjas och minska ej vigten deraf, att motionens hufvudsyfte må vinna framgång.

Det är nemligen, efter min förmening, en skam för vår lagstiftning, att den, som brutit emot samhällets lagar, kan på en oskyldig få öfverflytta straffet. Man vill förneka den redlige arbetaren, som hvarje dag behöfver sina armar för att föda hustru, barn eller ålderstigna föräldrar, att lega för värnepligtens fullgörande, men man tillåter brottslingen att lega för det fängelsestraff hans handling förtjänat. Det är en skam, att vi ej kunna värna samhället för tryckfrihetsbrott, skenbart begångna inom fängelsernas murar. Det är en pligt mot aktningvärdas utgivare af tidningar, att vi ej tillåta möjligheten deraf, att då ett brott emot tryckfriheten göres anhängigt, den anklagade måste för svaromåls afgifvande hemtas från Långholmen.

Jag tillstyrker bifall till motionen, under förutsättning att Konstitutions-Utskottet åt densamma gifver nödig utveckling.

En mängd ledamöter hördes häri instämma.

Her von Geijer: Den ryktbare Alex. de Tocqueville kallar tryckfriheten: "denna af godt och ondt blandade magt, förutom hvilken friheten icke skulle kunna lefva och med hvilken ordningen med möda bibehåller sig." Han fällde detta yttrande under känsla af missmod öfver den nära till omöjlighet gränsande svårighet som möter för stiftandet af en presslag, som, på sanma gång den åt den fria yttranderätten bevarar oförminskad kraften att verka godt, förmår förebygga dess olycksbringande missbruk. — Det är möjligt att den frejdade författaren såg saken nog mörkt. Jag helsar derföre Herr Hallenborgs motion välkommen, ehuru jag ej deraf väntar mig några stora resultat. Mot sjelfva förslaget anhåller jag dock få göra några anmärkningar. I första punkten heter det, "att vid anmälan af ett tidningsföretag skola icke allenast utgivare utan äfven boktryckare och förläggare uppgifvas". Männe icke här ordet förläggare

användts i en för Tryckfrihets-förordningen okänd betydelse. Förläggare omnämnes i Tryckfrihets-förordningen endast på tre ställen (1: 3, 1: 12, 5: 13), och på alla dessa ställen kan åt ordet icke gifvas annan mening än den af förläggare utaf *bok*. Förläggare af tidning känner Tryckfrihets-förordningen icke till. I afseende å andra punkten hade jag trott, att den nuvarande nämnden för pröfning af lagligheten utaf åtalad skrifts innehåll vore att föredraga framför den af motionären föreslagna. Men jag erkänner, att de af Grefve Hamilton nu framställda modifikationer af motionärens förslag måhända kunna göra detsamma antagligt. Största vikt lägger jag på Grefve Hamiltons förslag, att jurymannakorpsen skulle utses för längre tid än endast ett år. Om jurymannakorpsen utses blott för ett år befarrar jag nemligen en mycket stor osäkerhet vid tryckfrihetslagens tillämpning. I allt fall tror jag, att den nuvarande juryn, med sin karakter af kompromiss, är passande för våra förhållanden och eger en fasthet, som svårigen med en annan sammansättning står att erhålla.

Den tredje punkten har jag icke lyckats begripa; men då den väl afser någon förbättring, vore jag tacksam om jag finge underrättelse hvaruti denna förbättring skulle bestå.

Herr Arrhenius: Enligt min öfvertygelse är Herr Hallenborgs motion en af de viktigaste och af behofvet mest påkallade, hvilka vid denna riksdag afgifvits. Det lider icke något tvifvel, att icke tryckfriheten är en bland folkets dyrbaraste rättigheter — man kan nästan säga att tryckfriheten är den borgerliga frihetens palladium; och ett fritt land utan pressfrihet kan jag icke tänka mig — men i samma mån denna oskattbara perla neddrages i smutsen, förlorar den allt värde. Pressen, sådan den bör vara, är för vårt land af största vikt, men missbrukas den så som i sednare tider skett, mister den all betydelse, och det är derföre i frihetens, i pressens egna och sanna intresse, som hvar och en måste önska en snar förändring i det nuvarande tillståndet, då, som alla veta, missbruket af pressen är sådant, att ingen kan beräkna följderna.

Mot motionen kunna åtskilliga erinringar göras — sådana hafva ock redan skett, och jag instämmer i allo i hvad den förste talaren yttrat angående juryns sammansättning och vigten af kontinuitet, lämpligheten att jurymannakorpsens antal blir större i de städer, der flera tidningar utgifvas o. s. v. — Men dessa anmärkningar och andra som äfven kunna göras vid den af Herr Hallenborg väckta motionen förringar icke densammas betydelse och värde, och då jag ej var närvarande, när denna motion remitterades till Utskottet, anhåller jag nu få till protokollet uttala min tacksamhet mot motionären och min öfvertygelse att, derest den fria pressen skall kunna åstadkomma allt det goda den bör verka, måste genom Tryckfrihets-förordningen förekommas det missbruk af pressen, öfver hvilket nu med skä så högludt klagas.

Herr Wærn: Då jag ännu icke haft tillfälle ingå i en närmare granskning af Herr Hallenborgs motion och förthy hvarken kan eller

vill inlåta mig på förslaget detaljer, vill jag blott yttra, det jag instämmer i motionens allmänna syfte, önskar all framgång åt densamma samt hoppas, att Konstitutions-Utskottet måtte framlägga ett lagförslag, så affattadt att i tryckfrihetsmål såväl den verkliga brottslingen som medbrottslingen måtte kunna befordras till laga ansvar.

Herr Hasselrot: Då jag är öfvertygad, att Konstitutions-Utskottet skall egna all möjlig uppmärksamhet åt det viktiga förslaget detaljer, vill jag derom nu icke yttra mig, utan anhåller endast få uttala, det jag instämmer i motionens syfte. Den som i likhet med mig bor och lever bland folket och ser hvilket ohyggligt gift genom skandalpressens alster dagligen sprides bland Svenska allmänheten och med hvilken begärlighet detta emottages, kan icke annat än önska snar bot för detta onda, enär Svenska folket eljest blir demoraliseradt. Lika väl som någon vet jag, att tryckfrihet är frihetens säkraste värn och ett fritt folks dyrbaraste rättighet, men jag kan icke inse, att vår tryckfrihet kan inskränkas genom en sådan förändring, att den brottslige blir straffad och icke den oskyldige, och jag anser; såsom en föregående talare yttrat, det nuvarande ansvarighetssystemet vara en skam för vår lagstiftning. På sätt jag redan yttrat, vill jag nu ej inlåta mig på motionens detaljer, utan inskränker mig till att varmt önska framgång åt den åsyftade förbättringen i vår tryckfrihetslag.

Friherre Tersmeden: Allt allmännare torde under sednaste åren den åsigten gjort sig gällande, att åtgärder måste vidtagas för att förekomma pressens missbruk. De af Herr Hallenborg i hans motion föreslagna förändringar äro steg i sådan riktning. Jag var icke närvarande, då motionen för några dagar sedan väcktes och har icke hunnit att sedermera taga fullständig kännedom af densamma, hvarföre jag nu ej vill inlåta mig på detaljerna, men jag vet att det mål hvartill den sträfvar är godt, och skulle några förändringar i förslaget erfordras för att vinna detta mål, är jag öfvertygad att Konstitutions-Utskottet icke skall underlåta att taga dem i allvarligt öfvervägande. Jag instämmer i motionens syfte.

Herr Odelberg: Då Grefve Hamilton med allt skäl uttalat den önskan, att Herr Hallenborgs motion måtte till Utskottet beledsagas af ett från Kammarens sida uttryckt gillande af motionens syfte, ber jag att först få till motionären frambära min tacksamhet för hans mod att väcka förevarande förslag. Att ingå i granskning af dess detaljer torde ej vara behöfligt; sådant har redan af andra talare skett, och för öfrigt är jag öfvertygad att Konstitutions-Utskottet åt den viktiga frågan egnar all uppmärksamhet. Jag anhåller endast få till protokollet antecknadt, att jag önskar all framgång åt motionen.

Friherre Raab, Adam: Den förste värde talaren har yttrat den önskan, att Kammarens ledamöter ville någorlunda mangrannt uttala sin åsigt i förevarande fråga. Då jag är en bland de äldste inom detta rum och troligen en bland dem hvilka bevistat de flesta

riksmöten, samt då jag tillika allt ifrån början af min riksdagsmannabana tillhört den liberala sidan, så att jag icke skäligen kan miss-tänkas för afvoghet emot pressen, torde jag få anse mig befogad att yttra några ord. Det kan icke förnekas, att det gift, skandalpressen dagligen utsprider, verkar skada inom landet, så länge folket är mot-tagligt för detsamma. Det lyckligaste vore väl, om man kunde bi-bringa folket en sådan uppfostran, att det icke blefve mottagligt för detta gift; men intilldess bör väl lagstiftningen göra något för att söka i någon mån förekomma det onda. Den viktigaste åtgärd i detta afseende torde vara att förändra Tryckfrihets-förordningen der-hän, att straffet för tryckfrihetens missbruk verkligen drabbar den brottslige. Det nuvarande ansvarighetssystemet är en skandal för ett lagbundet samhälle, och jag får erinra, att förra årets publicist-möte uttalade sig för dess afskaffande. Under mina resor har jag egt tillfälle anställa en jemförelse emellan vår press och utlandets, och jag måste till nesa för Sverige erkänna, att vår skandalpress står oöfverträffad. Då Herr Hallenborgs motion afser att åstadkomma en förbättring i detta hänseende, önskar jag framgång åt detta syfte.

Herr Schartau: Då jag anser Grefve Hamiltons till Kammarrens ledamöter ställda uppmaning att yttra sig öfver Herr Hallenborgs motion vara fullt befogad, anhåller jag få förklara, det jag önskar motionen all framgång. Mot dess detaljer kunna väl åtskilliga anmärkningar göras, men det blir Konstitutions-Utskottets sak att föreslå nödiga förändringar, och detta så mycket heldre som motio-nen väl endast är att anse såsom ett utkast. Frågas kan emellertid, huruvida den föreslagna förändringen i jury-inrättningen verkligen är en förbättring. Väl vet jag, att den nuvarande ådragit sig mycket klander, men den hvilat dock på en rättvis grund, och vi veta hvad vi hafva, men ej hvad vi kunna få. Ett välbehöfligt stadgande vore deremot att ingen till juryman utsedd finge utan laga skäl undandraga sig denna befattning. I motionen säges icke, huru juryman-na-korpsen skall till-sättas — skall den väljas å kommunalstämma eller af stadsfullmäg-tige, stöter man på den fatala klippan, hvaröfver nu så högljudt klan-der föres, den graderade röstskalan, och att åter utse den genom val inom kommunerna per capita, torde vara betänkligt; ej heller angif-ves, huruvida juryman-na-korpsen skall vara permanent eller endast utses för ett år i sender. Det torde derföre vara lämpligast, att den nuvarande juryinrättningen bibehölles oförändrad, med det tillägg att en juryman icke utan laga förfall finge afsäga sig det förtroende hvartill han blifvit kallad.

Herr von Möller: Den förste värde talaren, i hvars yttrande så många af Kammarrens ledamöter instämde, uppmanade Kammarrens ledamöter att yttra sina åsikter i fråga om Herr Hallenborgs motion. Denna motion är icke så i detalj uppsatt, att man kan ingå i speciel granskning af alla dess delar, och jag vill derföre endast tillkännagifva, att jag instämmer i motionens syfte, helst den icke innebär någon inskränkning i tryckfriheten, men väl medel mot dess missbruk.

Friherre Beck-Friis: Äfven jag anhåller att i protokollet blifva antecknad bland dem, som förordat den af Herr Hallenborg väckta motionen, och kan icke annat än på det varmaste gilla dess hufvudsyfte. Hvad åter detaljerna angår, så är icke nu lämpligt att yttra sig derom; men jag måste säga, att jag hyser betänkligheter vid 3:dje mom., i fråga om utsträckande af ansvarigheten ända till dem, som kolportera brottsliga skrifter. Men förslaget detaljer får Konstitutions-Utskottet granska; jag vill blott hembära motionären min tacksamhet, för det han, då Regeringen icke framkommit med något förslag i denna fråga, icke saknat mod att som enskild person väcka denna motion.

Herr Hallenborg; Innan jag går att yttra mig i sjelfva ämnet, för att söka förklara de otydligheter, som blifvit anmärkta, ber jag att till den af denna Kammares ledamöter, hvilka uti denna viktiga fråga lemnat mig ett så kraftigt bistånd, få aflägga min varmaste tacksägelse.

Då de åsigtter, som af dessa Herrar, hvilka representera skiljda delar inom riket, i afseende å pressens missbruk uttalas, öfverensstämma med hvad jag i min motion derom yttrat, vitsordas derigenom mitt påstående, att oviljan öfver detta missbruk är allmänt inom landet.

I likhet med den förste talaren, hyser jag den öfvertygelsen, att det med motionen afsedda ändamålet lättare och bättre vunnits, om Regeringen framkommit med ett förslag i ämnet. Men då densamma icke aktat sådant nödigt, har jag ansett det vara den enskilde representantens skyldighet att göra hvad på honom ankommer, för att söka stäffa dessa missbruk, som icke längre böra opåtaladt få ega rum.

Hvad sjelfva motionen beträffar, hafva anmärkningar blifvit gjorda emot alla de bestämmelser, som deri föreslås.

En talare har sagt sig icke riktigt förstå, hvad som menas med förläggare, då en tidnings utgifvare, boktryckare och förläggare kunna vara samme person.

Så kan visserligen vara förhållandet, men vi veta äfven, att tidningar ofta egas af aktiebolag, som icke kunna anses oförnögne att erlægga ådömda bötesbelopp, hvilken omständighet så mycket heldre bör tagas i betraktande, som man derigenom undviker att se den ansvarige utgifvaren i brist på tillgångar beröfvad sin frihet, och dessutom måste det vara lyckligt, om flera personer äro åtkomliga för straff, hvarigenom antalet af brottsliga artiklar måste minskas.

I afseende å andra punkten medgifver jag gerna, att antalet af 24 jurymän icke är stort uti städer med större folkmängd, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att jag med flit icke velat närmare formulera mitt förslag, utan endast uttala vissa principer, emedan jag dermed afsett, att detsamma skulle utgöra en så kraftig påtryckning på Konstitutions-Utskottet, att detta Utskott deraf skulle tvingas att med begagnande af sin motionsrätt framkomma med ett fullständigt utarbetadt förslag i ämnet.

En annan talare har begärt att få veta på hvad sätt jag tänkt mig att juryn skulle sammansättas; jag får härpå svara, att jag anser

denna böra utses af stadsfullmäktige. Häremot har jag hört anmärkas, att i de större städerna skulle för mycken magt läggas i händerna på rikedomens och embetsmannaintressets representanter, genom att så gå till väga. Sådant är dock icke att befara, då det icke gäller att åstadkomma en ökad beskattning, utan helt enkelt att utse personer, hvilka skola bedöma om en tidningsartikel är stridande emot heder och ära; i sådant fall kan man vara temligen lugn att deras rättsbegrepp icke låta förvilliga sig — och jag fruktar det så mycket mindre, som just den begärlighet, hvarmed skandalpressens alster läsas, visar att hägen att fria i allmänhet är betydligt större än benägenheten att fälla.

Man har begärt att få veta hvad jag menar med uttrycket "delaktige uti tryckfrihetsbrott."

Om en författare sätter sitt namn under en artikel, deri han uppmanar till uppror, kan, enligt nu gällande förordning, icke han derföre till ansvar fällas, utan endast ansvaringen; på samma sätt går utpräglaren af en tidning, som innehåller sådana artiklar, fullkomligt fri. För att hindra en sådan orimlighet, önskar jag att ansvaret skall drabba alla som i brottet deltagit.

En intressant sida af ansvarighetssystemet utgör ansvarige utgifvarens af Sveriges Tidning klagoskrift till Fångvårdsstyrelsen, deri bland annat förekommer: "Som dessutom Damm bevisligen utspriddt och genom andra låtit utsprida det nummer (37) af mera omnämnda tidning, som jury ansett innehålla uppmaning till myteri och uppror, yrkar jag, att han härföre måtte till ansvar ställas"; häraf synes huru flera kunna vara delaktige uti ett brott, utan att vara för straff åtkomlige.

Jag kan försäkra, att jag ingalunda är den, som skulle vilja inskränka tryckfriheten; jag är uppfostrad i ett hem, der kärleken till allt hvad lagbunden frihet heter, brann med en ren och klar låga, och jag har der äfven lärt att älska den fria yttranderätten, som är frihetens andedrägt; men på samma gång vill jag också alltid se en man bakom ordet, och derföre föraktar jag af själ och hjerta fegheten hos dessa skandalskrifvare, som aldrig sky att anfälla personer, men som, sedan de sökt att lönnmörda dessas heder, krypa undan, för att gömma sig bakom ryggen på en köpt, oftast otillräknelig ansvaring, som bevisligen icke kan hafva begått det brott, hvarföre de låta honom lida.

Jag är dock säker, att sådant skall taga slut, ty ehvad öde min motion än må få, säkert är att ansvaringssystemet är lika allmänt förhatadt som det är föraktligt uti ett land, som skalderna med stolthet besjunga såsom "frihetens stamort på jorden" och detta just derföre att man derinom aldrig fördragit slafveri.

Flere ledamöter yttrade härtill bifall.

Hans Exc. Herr Friherre De Geer: Jag var icke närvarande vid början af denna diskussion och har icke beredt mig att i dag deltaga i en sådan angående detta ämne, hvilket icke finnes upptaget på föredragningslistan; men då jag hört, det en talare framställt den ön-

skan, att Kammarens ledamöter måtte så allmänt som möjligt uttrycka sina åsikter om den ifrågavarande motionen, har jag begärt ordet för att äfven för min del instämma i densammans syfte. Då jag gör detta, tror jag dock, att Konstitutions-Utskottet behöfver använda en synnerlig omsorg för att nå detta syftemål och för att redigera de ifrågasatta stadgarne så, att dermed något må vinnas. Hvad första momentet i motionen afser, eller att utom utgifvaren äfven göra boktryckaren och förläggaren i viss mån ansvarige, förefaller det mig särdeles svårt att här åstadkomma tillfredsställande lagbestämningar. Motionären har nyss sjelf fästat uppmärksamhet på, att förläggaren af en periodisk skrift kan utgöras af ett aktiebolag. Men icke kunna alla delegerne i ett bolag lämpligen göras ansvarige för en förbrytelse mot tryckfriheten, och vi måste se till, att vi icke i stället för de brottsliga ansvaringarne — ty brottslig kallar jag den, som låter lega sig att ansvara för en annans förbrytelse — må komma att fälla oskyldige ansvaringar. Å andra sidan förefaller det mig, som om det ifrågasatta stadgandet skulle lätt kunna eluderas, om icke särskilda försigtighetsmått vidtagas. En boktryckare och en förläggare kunna nemligen framställas, som i sjelfva verket icke hafva med tryckeriet och förlaget att göra; och hvad tryckeriet angår, fordras endast ett lösöreköp för att göra det oåtkomligt. Detta vore visserligen ett besträfferi, som icke komme att begagnas af hederligt folk; men om det är fråga om att uppsätta en skandaltidning, så har man ingen säkerhet för, att icke lagen kommer att gäckas med alla upptänkliga medel. Hvad angår den föreslagna sammansättningen af juryn, så har jag under den del af diskussionen, jag öfvervarit, hört deremot framställas anmärkningar, hvilka efter min tanke äro grundade, och jag tror icke, att den föreslagna sammansättningen är fullt ändamålsenlig. I motionens sista moment, eller i förslaget att jemväl delaktighet i tryckförbrytelser må kunna med straff beläggas, tror jag deremot, att ett verksammare medel att bestraffa den verkliga förbrytaren i fråga om pressens missbruk kan sökas. Konstitutions-Utskottet synes mig dock härvid böra taga i betraktande, huruvida icke med antagande af detta stadgande fordras att åt juryn äfven öfverlemnas bedömande, om en person kan anses skyldig till delaktighet i dylik förbrytelse eller icke. Som juryn nu hos oss är organiserad, bedömer den endast skriftens brottslighet, då deremot i andra länder dess uppgift hufvudsakligen är att bedöma, om personen är öfverbevisad om brottet; och jag tror, att i ett ämne af så grannlaga natur, som att pröfva någon annan än den ansvarige utgifvaren saker till en pressförbrytelse, måhända fordras, att denna rättighet öfverlemnas åt juryn, under förutsättning att man lyckas finna en fullt tillfredsställande sammansättning af juryn.

Öfverläggningen förklarades slutad och de afgifna yttrandena hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda

Memorial N:o 2, angående riksdagskostnadernas bestridande af Riksgälds-kontoret.

Föredrogs Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda Memorial N:o 3, med hemställan om åtskilliga motioners aflemnande till det för behandling af frågan om landtförsvarets organisation tillsatta Särskilda Utskott.

Grefve von Platen: Jag anser ganska naturligt och riktigt, att ett Utskott, som har så mycken sysselsättning som Stats-Utskottet, söker att på andra Utskott fördela motioner, hvilka blifvit till detsamma remitterade, men hvilkas handläggning icke egentligen kan anses tillhöra dess verksamhet. Jag har ock mot Stats-Utskottets nu förevarande Memorial ingenting annat att anmärka än hvad angår Litt. A, som afser anvisande af anslag för åstadkommande af en fosterländsk krigsundervisning i rikets offentliga skolor och undervisningsverk. Jag tror, att, då medel redan nu utgå till detta ändamål, det endast vore fråga om ett ökad anslag från Åttonde Hufvudtiteln och, att, på denna grund, det vore lämpligare att denna motion behandlades af Stats-Utskottet än af det Särskilda Utskottet, så mycket mera som detta förslag rör våra allmänna skolor och icke våra militärskolor. Jag tror mig äfven veta, att meningarne i detta fall varit ganska delade inom Stats-Utskottet.

Jag får på grund af hvad jag nu anfört hemställa, om icke denna motion bör öfverlemnas till Stats-Utskottet för att tagas i betraktande i sammanhang med Åttonde Hufvudtiteln.

Grefve af Ugglas: Till en början får jag försäkra den siste värde talaren, att, huru sannt det må vara, att Stats-Utskottet med bekymmer ser, huru det skall kunna åstadkomma utredning af alla till detsamma remitterade motioner, det icke kan falla Utskottet in att endast därför söka att komma ifrån något, som Kammaren öfverlemnadt till dess handläggning, utan att Utskottet skall alltid efter bästa förmåga söka fullgöra de uppdrag, det erhåller. Om Utskottet nu velat visa ifrån sig ifrågavarande motion, så är det därför, att den står i ett oskiljaktigt samband med Kongl. Maj:ts nädiga Proposition om landtförsvarets organisation och följaktligen bör behandlas af det Särskilda Utskott, som för behandling af dertill hörande ärenden blifvit tillsatt. Granskar man det förslag, som Chefen för Landtförsvars-departementet uppgjort, så finner man, att han sammanbundit sina åsikter i fråga om den krigsbildning, som behöfver gifvas åt beväringen, med tanken å huruvida icke föregående krigsbildning kunde åt ynglingarne gifvas, och detta till den grad att han yttrar, att endast under förutsättning af föregående krigsbildning han ansett den föreslagna öfningstiden af 60 dagar vara tillräcklig. Det bör väl vara alldeles klart, att på omdömet i fråga om tillräckligheten af denna öfningstid måste inverka den ståndpunkt i militäriskt hänseende, ynglingen redan vid inträdet i beväringens ålder innehar. På

grund häraf och då man vid genomläsande af motionen bör finna, att alldeles icke fråga är om anslag till skolbildningen, utan att motionären sammanlänkar tanken på en redan från skolåren gifven krigsbildning med den ytterligare i arméorganisationen föreslagna och i motionen påpekar, huru det bör tillgå hela vägen igenom för att kunna bibringa 21-åringen ett stadium af krigsbildning, på hvilket man sedan kan bygga, böra Herrarne alla kunna fatta, att frågan, huruvida någon eller ingen krigsbildning vid inträdet i beväringssåren är att påräkna, bör inverka på slutomdömet, huruvida den af Kongl. Maj:t föreslagna öfningstid af 60 dagar är tillräcklig, och att det är omöjligt för det Särskilda Utskottet att stadga sitt omdöme i detta hänseende utan att taga detta i betraktande. Det är på denna grund, som Stats-Utskottet ansett denna motion böra öfverlemnas till det Särskilda Utskottet för landtförsvarets organisation, och hvarom jag äfven nu får anhålla.

Grefve von Platen: Jag har ansett mig skyldig att ännu en gång begära ordet för att rätta ett misstag. Grefve af Ugglas har nemligen tolkat mina ord så, som om jag skulle sagt, att Stats-Utskottet sökt "komma ifrån" behandlingen af motionen, som dit remitteras. Så har dock ingalunda varit min mening, och jag tror, att Protokollet skall vitsorda, att jag begagnat uttrycket, att Utskottet handlat *riktigt*, hvarmed jag menar grundlagsenligt.

Hvad sjelfva frågan angår, så är det i allmänhet mycket svårt att få den rätta gränslinien bestämd emellan saker, som nära beröra hvarandra. Detta beror på olika uppfattning. Jag vill nu icke upptaga tiden med att ingå i detalj, utan vill endast fästa uppmärksamhet på, att då här är fråga om militärundervisning i allmänna skolor, der redan dylik undervisning lemnas, och motionen således endast afser ett ökad anslag till nämnda ändamål, måste, enligt min åsigt, detta anslag upptagas på Åttonde Hufvudtiteln, och ur denna synpunkt tror jag vara riktigast, att motionen remitteras till Stats-Utskottet, hvilken hemställan jag härmed får upprepa.

Grefve af Ugglas: Jag ber att få fästa uppmärksamhet vid den siste värde talarens yttrande, att den ifrågavarande motionen borde, såsom berörande en anslagsfråga, hänskjutas till Stats-Utskottet. Det är dock gifvet, att med åtskilliga förslag äro sammanbundna utgifter, och dessa förslag kunna dock vara af den natur, att de icke kunna af Stats-Utskottet behandlas. Beslutar Riksdagen sedan de föreslagna utgifterna, så tillkommer det Stats-Utskottet att i budgeten inregistrera dem. Vi hafva nu ett sådant exempel i de af Regeringen föreslagna underbefälsskolorna, som skulle kräfva 39,000 R:dr. Denna fråga har förevarit på afdelningen men blifvit uppskjuten, till dess det Särskilda Utskottet för landtförsvarets organisation hunnit yttra sig derom. Det är således icke nödvändigt, att en motion, därför att den afser ett anslag, skall i första hand af Stats-Utskottet behandlas, utan detta beror på ärendets natur.

Herr Wallenberg: Jag må bekänna, att på mig hafva Grefve

von Platens invändningar gjort det intryck, att de förtjena allt afseende. Jag tror icke, att man så kan sammanlänka frågor med hvarandra och göra den ena beroende af den andras utgång, och det gör man, om man under Försvars-Utskottet drager in frågor, hvilka röra de primära uppfostringsanstalterna, som äro gemensamma för alla medborgare. Jag tror icke, att hvad som är åberopadt angående underbefälsskolorna utgör tillräckligt motiv för detta sätt att gå till väga, ty dessa äro rena militärbildningsanstalter, hvilket de andra icke äro. Dessutom tror jag, att Kammaren bör så mycket som möjligt undvika att från det ordinarie Stats-Utskottet draga frågor, som beröra anslag, för att lägga dem på de Särskilda Utskotten. Det blir då svårt att få ihop budgeten. Jag får därför anhålla, att denna motion återremitteras till Stats-Utskottet.

Grefve af Ugglas: Jag är ledsen att nödgas uppträda för tredje gången; men då den siste värde talaren yttrat, att man icke bör sammanlänka frågor med hvarandra och göra den ene beroende af den andras utgång, så anhåller jag att till Kammarens ledamöter få framställa följande fråga: På hvad grund kunna Herrarne bestämma sitt omdöme, huruvida den af Kongl. Maj:t föreslagna öfningstid af 60 dagar för beväringen är tillräcklig eller ej? På något måste detta omdöme stödjas, och det kan ej blifva på annat än på den grad af krigsbildning, ynglingen innehar vid inträdet i beväringensåldern. Min tro är, att man nödvändigt måste utgå från ett bättre underlag; men huru man än må se denna sak, tror jag, att man måste hafva klart för sig på hvad fot den militära folkbildningen står.

Herr Hasselrot: Jag ber att här få påminna om en liten episod från sista riksdagen. Jag hade då väckt förslag om införande af exercis i skolorna. Denna motion remitterades till ett Tillfälligt Utskott rörande undervisningen, afstyrktes der, kom till Kammaren och afslogs. Då sedan samma fråga behandlades i sammanhang med arméorganisationen, fann Kammaren en sådan exercis vara alldeles nödvändig. Jag instämmer därför med den siste värde talaren, att Försvars-Utskottet bör behandla denna fråga, enär arméens organisation så väsentligt beror på den undervisning i militäröfningar våra barn och ynglingar erhålla i skolorna, och jag anhåller alltså att motionen må till nämnda Utskott remitteras.

Herr Storckenfelt: I motsats med den föregående värde talaren får jag förena mig i den åsigt, att denna motion, såsom innehållande ett förslag, till hvars utförande anslag af statsmedel är nödvändigt, bör af Stats-Utskottet behandlas, och jag anhåller på denna grund, att densamma må till nämnda Utskott återremitteras.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att som mom. a. och de öfriga mom. b—g i förevarande Memorial under öfverläggningen blifvit föremål för olika yrkanden, komme delning af propositionen att ega rum; och hade, hvad först beträffade mom. a., yrkanden framställt dels derom, att Kam-

maren skulle förklara Herr Adlersparres deri omförmälda motion böra öfverlemnas till Särskilda Utskottets behandling, och dels att samma motion måtte förklaras böra af Stats-Utskottet handläggas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derå, att meranämnda motion skulle öfverlemnas till det Särskilda Utskottets behandling, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition derpå, att Kammaren skulle förklara motionen böra af Stats-Utskottet handläggas, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Efter förmälan att i afseende å de öfriga mom. b—g endast hade yrkats bifall till Stats-Utskottets hemställan om de deri upptagna motionernas öfverlemnande till det Särskilda Utskottet, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på detta yrkande, hvartill svarades ja.

Föredrogs Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda Memorial N:o 4, angående en till Stats-Utskottet remitterad motion om biskops-
embetenas indragning.

Herr Beckman: Att Stats-Utskottet visat ifrån sig denna motion, är, efter min åsigt, fullt befogadt. Här är fråga om en sak, som har olika stadier; det första frågan om biskops-embetenas indragning, och det andra om lönernas användande; hvad beträffar det första, eller frågan om biskops-embetenas indragning, är klart, att, då Kongl. Maj:t genom 29 § Regeringsformen förbehållit sig att nämna biskopar, hör motionen i detta hänseende till Konstitutions-Utskottet, och jag vill för min del icke motsätta mig, att frågan i visst afseende der behandlas. Men jag ber att här få erinra derom, att frågan derjemte har bestämd kyrkolagsnatur, och då kunde frågas, hvilken synpunkt först bör göra sig gällande. Enligt min åsigt blir saken ingalunda afgjord derigenom, att Konstitutions-Utskottet skulle finna sig föranlåtet att tillstyrka afskaffandet af detta kyrkliga prerogativ, ty kyrkans rätt och befogenhet att hafva biskopar måste tillgodoses.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få medfölja till det Utskott, dit motionen remitteras.

Herr Rydin: Med anledning af Stats-Utskottets Memorial får jag fästa uppmärksamhet på, att motionen, sådan den nu är, icke kan utgöra föremål för Konstitutions-Utskottets handläggning. Här är icke fråga om en grundlagsförändring utan om indragning af biskops-embetena och prebendepastoratens förändring till konsistoriela gäll. I fråga härom stadgas i 29 och 30 §§ Regeringsformen: i den förre, att val skola ske "efter förra vanligheten" och i den sednare "på sätt förr öfdigt varit". Det är således i första rummet en kyrkolagsfråga på samma gång, som det är en statsregleringsfråga. Härtill kommer, att denna motion är väckt af två personer gemensamt, att den inne-

fattar åtskilliga ämnen och befinner sig i ett så outredt skick, att jag tror, att Kammaren icke nu om den kan fatta något beslut, utan tror jag det rättaste sättet vore, att Andra Kammaren aflemnade denna motion till ett Tillfälligt Utskott för att hyfsas och att, sedan detta blifvit gjordt, den öfverlemnades till det ständiga Utskott, till hvilket den hörer. Mitt förslag är därför, att Kammaren i denna fråga icke fattar beslut, utan lägger Stats-Utskottets Memorial till handlingarne med tillägg, att mot onen i sitt nuvarande skick icke hörer till Ständigt Utskotts behandling.

Herr vice Talmannen: Jag får anhålla, att det nu föredragna Memorialet måtte få hvila på bordet.

Häri instämde Grefve Manderström.

Herr Grefven och Talmannen förklarade, att då Memorialet blifvit af två ledamöter ånyo begärdt på bordet, komme detsamma att der hvila.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlatande N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående beviljande af en brudgäfvä till H. K. H. Prinsessan Lovisa vid hennes förestående giftermål med H. K. H. Kronprinsen af Danmark.

Föredrogs och bifölls Riksdagens Kansli-deputerades den 3 dennes bordlagda Memorial N:o 2, angående upplagan af Riksdagens Protokoll och Bihanget dertill samt om prenumerations och försäljnings af samma handlingar.

Herr vice Talmannen: Jag får till Kammaren hemställa, att Stats-Utskottets Memorial N:o 4 må förblifva liggande på bordet, till dess Andra Kammarens beslut angående detsamma blifvit Första Kammarens delgifvet.

Detta förslag bifölls.

Justerades 3 protokollsutdrag rörande de vid sammanträdet början förrättade valen.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Memorial och Utlåtanden, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 1, med den till Riksdagen af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret afgifna berättelse;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 1, med återlemnande af en inom Riksdagens Andra Kammare af Herr P. A. Åkerlund väckt motion;

Lag-Utskottet:

N:o 1, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion, innefattande förslag till lag rörande emigrantagenter;

N:o 2, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion, åsyftande åtgärder till hämnande af emigrationen;

N:o 3, i anledning af verkställd granskning af Riksdagens Justitie-ombudsmans embetsförvaltning.

Kammaren åtskiljdes kl. 12 middagen.

In fidem
O. Brakel.